

Vergaderjaar 2017–2018

34 830

Samenvoeging van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard

Nr. 5

VERSLAG

Vastgesteld 9 februari 2018

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer als volgt Verslag uit te brengen van haar bevindingen.

Onder het voorbehoud dat de regering op de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen tijdig en genoegzaam zal hebben geantwoord, acht de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
2.	Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies	2
3.	Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling	3
4.	Financiële aspecten	4
5.	Overige aspecten	5

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel Samenvoeging van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard. Zij constateren dat het hier gaat om een vrijwillige samenvoeging van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard. Aanleiding is de wens van de betrokken gemeenten tot versterking van de bestuurlijke organisatie van deze gemeenten, een en ander met het oog op huidige en toekomstige lokale en regionale opgaven. Het wetsvoorstel geeft de leden van de VVD-fractie geen aanleiding tot het maken van opmerkingen en het stellen van vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel tot samenvoeging van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel dat dient tot samenvoeging van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard.

Zij lezen dat deze herindeling van onderop heeft plaatsgevonden en het herindelingsadvies in beide gemeenten met een meerderheid van stemmen is vastgesteld. Ook merken zij op dat door voorgestelde herindeling een bestuurskrachtige gemeente zal ontstaan. Zij hebben op dit moment slechts enkele vragen over de positie van Arkel.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met interesse kennis genomen van het Wetsvoorstel samenvoeging van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard. Deze leden hebben nog een enkele vraag aan de regering over dit wetsvoorstel.

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van dit voorstel voor gemeentelijke herindeling. Belangrijke criteria ter beoordeling van de noodzaak van herindeling zijn voor deze leden in de eerste plaats het draagvlak onder de bevolking. Maar ook de bestuurskracht van gemeenten en de urgentie van een herindeling zijn van belang. Herindelingen zouden volgens deze leden alleen plaats moeten vinden van onderop, als hiervoor steun is van de bevolking. De SP-fractie heeft enkele vragen bij de het draagvlak en de urgentie. Deze leden gaan hier graag nader op in.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het voorliggend wetsvoorstel. Zij hebben enkele vragen met betrekking tot de positie van het dorp Arkel.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel dat strekt tot samenvoeging van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard. Deze leden onderschrijven de voorgenomen samenvoeging van deze gemeenten. Deze leden hebben in deze fase op een enkel punt behoefte aan een nadere toelichting.

Voor de leden van de SGP-fractie is het een belangrijk uitgangspunt dat herindeling van onderop plaatsvindt en dat het vrijwillig en met voldoende draagvlak plaatsvindt. Uit de diverse stukken blijkt dat de samenvoeging van de gemeenten bestuurlijk breed wordt gedragen. Vanuit dat oogpunt bezien begrijpen deze leden het wetsvoorstel. Tegelijkertijd hebben zij wel de nodige vragen.

2. Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies

De leden van de CDA-fractie constateren, dat de gemeente Molenwaard is ontstaan per 1 januari 2013 door samenvoeging van de voormalige gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland. Hoe beoordeelt de regering het feit, dat het voorliggende voorstel nu aan de orde is, nog geen zes jaar na de samenvoeging van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland?

De leden van de GroenLinks-fractie hechten veel waarde aan het goed betrekken van de burgers en organisaties in de betrokken gemeenten. Deze leden vragen de regering om nog eens nader uiteen te zetten hoe de inwoners, maatschappelijke organisaties en de lokale politiek van de betreffende gemeenten betrokken is geweest bij de totstandkoming van het voorstel tot gemeentelijke herindeling.

De leden van de SP-fractie de vragen of er een meerderheid van de bewoners voor de herindeling is, en als er geen burgerraadpleging heeft plaatsgevonden waarom daarvoor niet is gekozen. Wanneer er geen

meerderheid voor een herindeling is, vragen deze leden waarom er toch voor herindeling is gekozen. De uitdagingen waar de kleinere gemeenten voor staan, na onder andere decentralisaties, leiden zo immers toch tot gedwongen herindelingen, lijkt het.

De leden van de SGP-fractie constateren dat de gemeente Molenwaard nog slechts vijf jaar bestaat. Er zijn sinds de vorige herindeling nog geen reguliere raadsverkiezingen geweest. Zij vragen zich af of het dan wel gewenst is om zo snel weer tot een nieuwe herindeling te komen. Kan worden aangegeven waarom dan destijds niet is gekozen om in één keer tot een grotere nieuwe gemeente te komen? Is er destijds wel gesproken over een eventuele samenvoeging van Giessenlanden met de nieuw te vormen gemeente Molenwaard? Wat is er in de achterliggende jaren concreet veranderd?

Wat zegt dit wetsvoorstel over de duurzaamheid van deze herindeling, gezien het feit dat ook bij de vorming van de gemeente Molenwaard werd gesteld dat het ging om een duurzame keuze?

Is de keuze om deze twee gemeenten samen te voegen een keuze vanwege daadwerkelijk ervaren concrete knelpunten of een keuze vanwege een algemene gedachte over de (gewenste) omvang van gemeenten?

3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling

De leden van de CDA-fractie vragen de regering nader te onderbouwen, waarom Arkel en Schelluinen niet door middel van een grenscorrectie bij de gemeente Gorinchem zouden worden gevoegd. De gemeenten Giessenlanden en Molenwaard voeren aan, dat zij willen inzetten op het behoud van de eigenheid en diversiteit van de kernen binnen de nieuwe gemeente. Kan de regering een toelichting geven op de zin: «De aanwezigheid van Arkel maakt de nieuwe gemeente diverser en daardoor sterker.»? Lezen de leden van de CDA-fractie goed, als zij constateren dat Arkel beter bij Gorinchem past dan bij de nieuw te vormen gemeente? Zo nee, waarom niet? Kan de regering ook een nadere onderbouwing geven van de stelling, dat een samenvoeging van gemeenten Giessenlanden en Molenwaard zonder Arkel en Schelluinen, mede in het licht van de bestuurlijke ontwikkelingen en de veranderde (getalsmatige) verhoudingen in de regio, zou zorgen voor minder bestuurskracht en slagkracht van de nieuwe gemeente?

De leden van de D66-fractie hebben vanuit verschillende kanalen vernomen dat een gedeelte van de inwoners van Arkel niet bij de nieuwe gemeente Molenlanden gevoegd wenst te worden, maar bij Gorinchem zou willen aansluiten. Zij vragen zich af of de regering kan verduidelijken waarom het van groot belang is dat Arkel bij de gemeente Molenlanden wordt gevoegd, en niet bij Gorinchem, dat daarvoor open staat? Is de regering van mening dat het argument van «diversiteit» van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard, d.w.z. de aanwezigheid van Arkel maakt de nieuwe gemeente diverser en aldus sterker, hierin voldoet?

Is de regering bekend met de gehouden enquête in Arkel en de resultaten daarvan? Hoe duidt de regering deze enquête? Wat was de rol van de provincie hierin?

De leden van de GroenLinks-fractie vinden het van groot belang dat, wanneer deze fusie doorgang zal vinden en de nieuwe gemeente een groter oppervlakte zal beslaan, alle burgers op een toegankelijke manier naar voorzieningen moeten kunnen reizen. Deze leden vragen de regering daarom specifiek in te gaan op de vraag hoe de toegankelijkheid en bereikbaarheid van belangrijke voorzieningen gewaarborgd blijft.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de regering op de hoogte is van de gevoelens van de inwoners van Arkel ten aanzien van de voorgenomen herindeling? Zo ja, welke gevoelens leven daar naar de opvatting van de regering? Zo nee, waarom kent de regering die niet? Acht de regering, naast de formeel ingediende zienswijzen, ook de enquête die gehouden is onder de bewoners van Arkel van belang? Zo ja, hoe weegt de regering dan de uitslag van die enquête waaruit naar voren kwam dat een ruime meerderheid van de bewoners van Arkel de voorkeur zou geven aan een samenvoeging met Gorinchem? Zo nee, waarom acht de regering die enquête niet van belang? Ziet de regering nog aanleiding om het wetsvoorstel zodanig aan te passen dat het dorp Arkel bij Gorinchem wordt gevoegd? Zo nee, waarom niet?

De leden van de fractie van de ChristenUnie verzoeken de regering nader in te gaan op het maatschappelijk draagvlak onder de inwoners van de kernen Arkel en Schelluinen. De regering heeft begrip voor deze afwegingen van de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard en volgt, mede gelet op de verdeeldheid onder de inwoners, het advies tot een ongedeelde samenvoeging, zo stelt de memorie van toelichting. Klopt het dat er een raadpleging van de inwoners van Arkel heeft plaatsgevonden, zo vragen deze leden. Op welke wijze is deze betrokken bij het vaststellen van het maatschappelijk draagvlak?

De leden van de fractie van de ChristenUnie verzoeken de regering voorts nader in te gaan op de positie van Gorinchem na deze herindeling. De Raad van State stelt dat de voorgestelde samenvoeging ertoe leidt dat in deze regio drie gemeenten ontstaan. In het op initiatief van het samenwerkingsverband Alblasserwaard / Vijfheerenlanden uitgebrachte advies van de Commissie Bestuurlijke Vormgeving Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (commissie-Schutte) werd een optie waarbij drie gemeenten zouden ontstaan echter nadrukkelijk afgewezen omdat deze niet zou leiden tot een robuuste en duurzame oplossing waarbij de opgaven van het gebied voortvarend kunnen worden aangepakt en de schaal van opgaven aansluit bij de schaal van de te vormen gemeenten. De Commissie wijst er in dat verband expliciet op dat de gemeente Gorinchem, die in deze variant zelfstandig blijft, als centrumgemeente onvoldoende ontwikkelingsruimte krijgt ten opzichte van de opgeschaalde omgeving, aldus de Raad van State. De leden van de ChristenUnie-fractie verzoeken de regering om een nadere motivering op dit punt.

De leden van de SGP-fractie constateren dat er gesteld wordt dat deze herindeling geen negatieve uitwerking heeft op de positie van Gorinchem. Graag ontvangen zij een nadere toelichting hierbij. Immers: er wordt juist bij herindelingen heel vaak gekeken naar de (sterke) schaalvergroting van omliggende gemeenten. Hoe wordt voorkomen dat er een voortdurende behoefte is om tot herindeling over te gaan, puur op basis van de getalsmatige verhoudingen? Kan worden toegelicht waarom de gemeente Gorinchem er geen negatieve gevolgen van ondervindt, terwijl bij andere herindelingen de geringe omvang van een gemeente vaak een kernargument is?

4. Financiële aspecten

De regering geeft aan, zo lezen de leden van de SP-fractie, dat de nieuwe gemeente minder gaat ontvangen in de algemene uitkering uit het gemeentefonds dan nu het geval is bij de som van de algemene uitkeringen. Zij verwacht dat deze structurele verlaging opgevangen wordt door de te verwachten vermindering van de bestuurskosten en andere efficiencyvoordelen van de nieuwe organisatie. Waarop is deze verwachting gebaseerd? Wat als deze verwachtingen uitblijven? Herindelingen kosten geld, de uitkering op grond van de maatstaf herindeling zal

hiervoor nodig zijn. Wat als blijkt dat er straks toch een tekort op de begroting ontstaat als gevolg van de herindeling? Deze leden ontvangen graag een reactie van de regering op deze punten.

5. Overige aspecten

Conform de wettelijke regels worden de verkiezingen uitgesteld. De leden van de SGP-fractie vragen zich af of het wel vaker voorkomt dat een gemeenteraad op basis van een verkiezingsuitslag zes jaar aanblijft?

De voorzitter van de commissie,
Ziengs

De waarnemend griffier van de commissie,
Hendrickx